

N:o 12.

Ankom till Riksd. kansli den 28 april 1897, kl. 3 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11, i anledning af väckt fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida ej föreskrift borde meddelas derom, att tändstickor, i hvilkas tändmassa vanlig fosfor ingår, ej må till riket införas eller der utbjudas eller hållas till salu.

På grund af en inom Andra Kammaran af herrar *Curt Wallis*, friherre *Werner G. von Schwerin*, *Carl H. Björck* och *Christian Lovén* väckt motion, n:o 168, har Andra Kammaran, med bifall till dess tredje tillfälliga utskotts hemställan (i utlåtande n:o 13) för sin del beslutat, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej föreskrift må böra meddelas derom, att tändstickor, i hvilkas tändmassa vanlig (hvit eller gul) fosfor ingår, icke få till riket införas eller der utbjudas eller hållas till salu, samt, derest dylik föreskrift pröfvas erforderlig, för Riksdagen framlägga förslag till lag i ämnet.

Jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen har detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvits Första Kammaran, som hänvisat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Motionärerna anse talande skäl förefinnas för ett förbud emot försäljningen af nämnda tändstickor. Det är nemligen fosfortändstickornas lätta tillgänglighet, hvilken så godt som uteslutande är betingelsen för det stora antalet fosforförgiftningar i vårt land. Dessa hafva under den senaste mansåldern varit stadda i snabb, hittills ohejdad och därför allvarliga farhågor ingifvande tillväxt. I början af 1870-talet förekommo årligen bland de dödsfall, hvilka till medicinalstyrelsen inrapporterats och föranledt medikolegal undersökning, endast omkring 10, föranledda af fosforförgiftning, medan nu för tiden fosforförgiftningarnas antal årligen uppgår till omkring 100 och derutöfver. De drabba så godt som uteslutande qvinnor, företrädesvis unga qvinnor i deras bästa år, och ändamålet med dem är så godt som alltid fosterfördrifning.

Till belysande af de nuvarande förhållandena meddela motionärerna hithörande siffror för år 1896. De medikolegala obduktioner, hvilka påvisat förgiftning som orsak till dödsfall under år 1896 och som inrapporterats till medicinalstyrelsen, utgjorde sammanlagdt 173. Deraf framkallades af fosfor 138 eller 80 procent och af andra gifter 35 eller blott 20 procent. Af dessa fosforförgiftningar drabbades endast 6 män och barn, deremot 132 qvinnor och af dessa 118 unga, ogifta qvinnor i sina bästa år.

Syftemålet med så godt som nästan alla dessa förgiftningar framgår, säga motionärerna, otvetydigt af obduktionsberättelserna, hvilket syftemål också i flertalet fall synes hafva blifvit uppnådt, fastän i de fall, som i dessa obduktionsberättelser skildras, modern vid fosterfördrifningen också satt lifvet till. Att ett så ytterst farligt medel fortfarande så allmänt användes, beror, säga de vidare, tydligen på det för öfrigt från bland annat Stockholms sjukhus flera gånger konstaterade förhållandet, att fosterfördrifningen kan lyckas utan att kosta modern lifvet. Under sådana förhållanden drifvas dessa olyckliga unga qvinnor af sin starka längtan att komma ur sin olyckliga belägenhet att tillgripa det lifsfarliga medlet, som ej blott hotar lifvet, utan hotar det samma med en ytterst kvalfull död.

Vid det förhållandet, att statistiken visar, att fosforförgiftningar för fosterfördrifningsändamål förekomma i alla landsändar och klart vore, att en hel mängd, framför allt nästan alla de, vid hvilka endast barnet, men icke modern satt till lifvet genom förgiftningen, icke komme till vår kännedom, anse motionärerna, att vi i detta fall stå inför en verklig landsplåga.

Sedan motionärerna vidare framhållit, att ett förbud mot försäljning af fosfortändstickor knappast kan sägas komma att menligt

inverka på industrien, eftersom det förhållande föreligger, att fosfortändstickor till ett värde af två och en kvarts millioner kronor årligen exporteras, under det att hela fabrikationens värde uppgår till två och en half millioner kronor, och att alltså förbrukningen inom landet endast uppgår till 10 procent af tillverkningen, och att den fabrik, Vulcan, som fabricerar mest af varan, exporterar 92 procent af sin tillverkning samt att fosfortändstickorna kunna ersättas af säkerhetständstickor, komma de till en undersökning af den frågan, om ej andra viktiga skäl tala emot ett sådant förbud. Och dermed komma de till bemötande af mot förbudet gjorda invändningar.

Hvad då först konsumenterna beträffar, så synes det motionärerna uppenbart, att den ringa prisskillnad, som förekommer mellan fosfortändstickor och säkerhetständstickor, ej bör kunna i en så allvarlig sak anses spela någon rol, då till följd af den stora konkurrensen båda varorna betinga ett så lågt pris.

Ej heller torde, enligt motionärernas mening, den gjorda invändningen, att skogsbyggarne i Norrland och befolkningen vid Sveriges syd- och vestkust skulle af klimatiska skäl nödgas använda fosfortändstickor, behöfva tillmätas någon betydelse, då man betänker, att inga klagomål afhörts från Finland och Danmark, hvarest fosforstickors användning i mer än tjugu år varit förbjuden.

Att svenskarne skulle förbjuda fosfortändstickornas försäljning i eget land, men det oaktadt tillåta deras export, har väckt betänkligheter; men om man besinnar, att i de länder, dit exporten nu går, icke, såvidt känt är, samma missbruk af dessa stickor som för närvarande hos oss i någon som helst oroväckande grad föreligger, och att dessa länders regeringar, om faran af detta missbruk derstädes en gång skulle yppa sig, när som helst kunna genom lagbestämmelser skydda sig mot densamma, så tyckas dessa betänkligheter ej böra utgöra några hinder för ett försök att hos oss genom försäljningsförbud stäfja detta missbruk.

Hvad effektiviteten af det föreslagna förbudet vidkommer, så visar statistiken från Danmark, der, såsom redan är nämndt, ett sådant förbud redan verkat mer än tjugu år, att fosforförgiftningar derstädes ej förekomma.

Mot anmärkningen, att ett förbud mot försäljningen skulle, om ej fabrikationen äfvenledes blefve förbjuden, blifva kringgånget derigenom att varan skulle af arbetarne smugglas ut ur fabrikena och blifva försäld bland allmänheten, torde med rätta kunna anmärkas, att detta ej i nämnvärd grad bör kunna komma i fråga dels till följd af

varans skrymmande beskaffenhet, dels ock därför att densamma så lätt genom lukten förräder sin närvaro.

Det har invändts, att äfven om vi sålunda blefve qvitt fosterfördrifningarna genom fosfor alldeles som i Danmark, skulle detta ej minska fosterfördrifningarnas antal, ty andra medel skulle i stället tillgripas. Häremot anse sig motionärerna böra erinra derom, att i första rummet ett sådant påstående är obevisadt och i det andra, att fosterfördrifningarna genom fosfor intaga en alldeles särskildt olycksdiger ställning genom fosfors stora giftighet på samma gång som dess stora lättillgänglighet. Andra gifter, hvilka användts som fosterfördrifvande medel, äro i hög grad svåråtkomliga, i det de endast mot läkares recept erhållas från apotek, och öfriga medel äro ej ens tillnärmelsevis lika farliga för moderns lif som fosfor.

Vidare har sagts, att man skulle kunna vinna samma mål, som man vill vinna genom förbud mot försäljning af forfortändstickor, derigenom att man i populära skrifter underrättade allmänheten om fosfors faror. Att detta enkla medel ej användts af de läkare och myndigheter (t. ex. medicinalstyrelsen), hvilka hafva kunskap om fosfortändstickornas farliga betydelse, anse motionärerna uppenbarligen bero derpå, att det ansetts otillständigt att i än vidare kretsar sprida kunskapen om ett fosterfördrifningsmedel, om än ett farligt sådant — den kunskapen är redan tillräckligt spridd — och att allmänheten ej skulle känna till fosfors farlighet synes föga antagligt; trots kunskapen härom användes den för meranämnda ändamål, tydligen emedan motiven för att använda fosterfördrifningsmedel ofta äro så starka, att äfven mycket farliga medel icke skys.

Det har äfven påpekats, att förbud mot försäljningen af fosfortändstickor icke skulle hindra åtkomsten af fosfor, alldenstund den såsom fosformos får utan recept försäljas å apoteken. Häremot erinra motionärerna, att hittills fosfor i sällsynta undantagsfall i denna form användts till förgiftning, men skulle förbud mot fosfortändstickornas försäljning antagas, så torde Kongl. Maj:t ej töfva att förbjuda fosformosets försäljning å apoteken utan recept.

Slutligen vända sig motionärerna mot tviflet derom, att, emedan fosforgiftet under perioden 1873—1892 åstadkommit i medeltal endast 30 till 40 dödsfall årligen, en samhällsfara föreligger i dessa fosförförgifningar. Och de anse sig skyldiga betona, att, äfven om man bortser från att dessa dödsfall i allmänhet utgjort dubbeldödsfall, i det en moder och hennes barn samtidigt aflidit, den verkligt stora faran för samhället ligger deri, att dessa förgifningar på mindre än en mans-

ålder tiodubblats samt att det synes, som om de alltjemt vore stadda i tilltagande.

Under sådana förhållanden, och då motionärerna ansett sig hafva visat, att man icke med skäl kan påstå, att producenter eller konsumenter af fosfortändstickor här i landet genom ett förbud mot dessa stickors försäljning skulle lida någon nämnvärd skada, och att det föreslagna lagstadgandet har alla utsigter att blifva fullt effektivt och lägga hinder i vägen för dessa förgiftningar, göra de den hemställan, som motionen innehåller.

Andra Kammarens tillfälliga utskott har yttrat:

»Innan utskottet går att uttala sin egen uppfattning i denna fråga, torde det vara lämpligt att i korthet redogöra för hvad hittills i vårt land och våra grannländer gjorts beträffande lagstiftningen om fosfortändstickor.

År 1863 beslöto Rikens Ständer en framställning till Kongl. Maj:t derom, att Kongl. Maj:t, i sammanhang med den då på pröfning beroende frågan om utfärdande af lag angående sundhetsförhållandenas ordnande i riket, »täcktes taga i öfvervägande, hvilka föreskrifter i ändamål att förekomma fosfornekros ansågos böra i nämnda lag inflyta». Derefter utfärdade Kongl. Maj:t den 18 februari 1870 den ännu gällande förordningen »angående hvad vid tillverkning af tändstickor eller andra tändmedel, för hvilkas beredning vanlig fosfor användes, skall iakttagas till förekommande af käkbensbrand (fosfornekros) bland arbetarne». En ny förordning har under den 9 december 1896 utkommit att tillämpas från och med den 1 juli innevarande år. I denna senare förordning äro sundhetsbestämmelserna betydligt skärpta så, att både nya och redan i gång varande fabriker skola besigtigas af yrkesinspektör, att ingen får användas i vissa farligare arbeten utan föregående läkarebesigtning, att minimiåldern för dylik användning höjts från 15 till 18 år och att längsta oafbrutna sysselsättningen sänkts från den nu föreskrifna tiden af 6 månader till 1 månad med en månads mellantid, innan samma person å nyo får begagnas till samma arbete, samt att läkaren skall antagas af vederbörande länsstyrelse och till denna göra anmälan, derest hans föreskrifter ej efterleivas eller helso-tillståndet vid fabriken finnes otillfredsställande.

De genom förordningen af den 18 februari 1870 gifna föreskrifterna torde, särdeles i början, icke hafva blifvit så noggrant eller allmänt tillämpade som önskligt varit, enär fall af fosfornekros förekomma fortfarande i ej ringa grad. Detta förhållande föranledde herr J. P. Nilsson i Kägla att vid 1874 års riksdag i en inom Andra Kam-

maren väckt motion (n:o 94) yrka förbud mot tillverkning af fosfortändstickor såsom det enda verksamma medlet att skydda arbetarne mot fosforgiftets menliga inverkan. Motionen afstyrktes dock af vederbörande utskott och föll i kammaren utan votering.

Emellertid fortforo klagomålen öfver förekomsten af fosfornekros, och till dessa klagomål började äfven klagomål uppstå öfver missbruk af fosforstickor till brottsliga ändamål. Af denna anledning väckte herr Bengt Rääf år 1882 i Första Kammaren en motion (n:o 25) om förbud mot försäljning af fosfortändstickor. Som skäl åberopade motionären fosfors eldfarlighet och giftighet, genom hvilken senare egenskap densamma inom fabrikerne orsakade sjukdom hos arbetarne och utom fabrikerne användes till mord, sjelfmord och abortiva ändamål. Det tillfälliga utskott, dit förslaget hänvisades, egnade detsamma en grundlig utredning och hemställde om en skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utfärdande af förbud mot tillverkning, införsel och försäljning af fosfortändstickor. Till detta slut kom utskottet, icke på grund af något erkänt behof att skydda arbetarne i fabrikerne, utan för att genom fosforstickornas borttagande söka förekomma eldsolyckor samt förhindra fosterfördrifning, mord och sjelfmord genom fosfor. Beträffande yrkesfaran, ansåg utskottet att genom dess utredning vore till fullo ådaga-lagdt, att sjelfva tillverkningen af fosforstickor icke för de dermed sys-selsatta arbetarne medfört någon synnerlig våda, i fall de uti kongl. förordningen af den 18 februari 1870 meddelade föreskrifter noggrant iakttagas. Utskottets utlåtande föranledde i Första Kammaren en liflig debatt, som dock slutade dermed, att detsamma af kammaren afslogs med 74 röster mot 27.

Nästa gång frågan om förbud mot fosfortändstickor kom under Riksdagens pröfning var 1892, då i Andra Kammaren en motion (n:o 69) frambars af herr Z. Larsson från Upsala, som föreslog, »att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag, innefattande, inom lämplig tid, fullständigt förbud mot såväl tillverkning som handel med eller förbrukning af fosfortändstickor inom landet». Denna motion rönt lika öde som de föregående. Sedan det tillfälliga utskott, som fått frågan till sig remitterad, uti ett sakrikt betänkande afstyrkt motionen, blef denna den 9 april i Andra Kammaren afslagen utan votering, men efter en liflig diskussion.

Sista gången frågan förekom till behandling inom Riksdagen var år 1896, då friherre W. G. von Schwerin uti en motion (n:o 102) inom

Andra Kammaren föreslog, »att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, dels att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke tillverkning här i riket af tändstickor, i hvilkas tändmassa vanlig (hvit eller gul) fosfor ingår, må kunna alldeles förbjudas, dels att föreskrift må meddelas derom, att dylika tändstickor ej må till riket införas eller härstädes hållas till salu eller utbjudas». Med anledning af denna motion hemstälde Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 3, till hvilket utskott kammaren remitterade frågan, uti sitt betänkande n:o 11, »att Andra Kammaren ville på det sätt bifalla motionen, att kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej föreskrift må böra meddelas derom, att tändstickor, i hvilkas tändmassa vanlig (hvit eller gul) fosfor ingår, icke få till riket införas eller der utbjudas eller hållas till salu, samt derest dylik föreskrift prövas erforderlig, för Riksdagen framlägga förslag till lag i ämnet». Efter en liflig debatt antog Andra Kammaren den 27 mars detta utskottets förslag med 86 röster mot 74. Första Kammarens andra tillfälliga utskott, till hvilket frågan hänskjutits, förordade detsamma, men Första Kammaren afslog förslaget den 25 april med 65 röster mot 38.

I *Danmark* gäller i afseende på fosfortändstickor en lag, utfärdad den 14 februari 1874, hvars första paragraf i öfversättning lyder sålunda: »Efter den 1 januari 1875 förbjudes det att här i landet förfärdiga tändstickor, i hvilkas tändsats det finnes hvit fosfor, eller andra tändstickor än sådana, som äro afsedda att afstrykas på särskilda, der-till inrättade strykplån. Det förbjudes äfven från samma tid att här i landet införa och efter den 1 juli 1875 att här i landet sälja tändstickor, hvilkas förfärdigande i enlighet med ofvanstående är förbjudet». I detta land är således fullständigt förbud infördt mot tillverkning, försäljning och import af fosfortändstickor.

I *Finland* finnes ett liknande förbud stadgadt i kejsrerliga kungörelsen den 13 november 1872, som föreskrifver, att tillverkning och försäljning derstädes af tändstickor med hvit fosfor är förbjuden från och med den 1 januari 1874.

I *Norge* är förhållandet ett annat. Der är dylik fabrikation tillåten, och den enda lagstiftning i ämnet, som finnes, är en kongl. resolution af den 8 april 1890, hvori vissa försigtighetsregler påbjudits vid fabrikation af »almindelige Fosforstikker».

I *Belgien* utkom den 25 mars 1890 en kongl. förordning rörande försäljning af tändstickor, hvarigenom det från den 1 oktober 1891 förbjöds att från upplag, innehållande mer än 500 askar tändstickor, sälja

dylika, hvilkas tändsats innehåller mer än 8 eller 10 procent hvit fosfor, nemligen 8 procent, då tändmassan påsatts i uppvärmdt, och 10 procent, då den påsatts i kallt tillstånd.

Nu föreliggande motion utgör ett fullständigt upptagande af det förslag, som Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 3 uti dess utlåtande n:o 11 vid 1896 års riksdag med anledning af friherre von Schwerins motion framställde. Under sådant förhållande anser sig utskottet böra, ehuru i största korthet, anföra de skäl, på hvilka nämnda utskott grundade sitt förslag.

Sedan utskottet i fråga redogjort för motionen och för hvad i lagstiftningsväg vore åtgjort i saken så inom landet som i våra grannländer, äfvensom framhållit den omfattning, hvori fosfortändsticksfabrikationen drefs inom vårt land, huru stor exporten af dessa tändstickor var och till hvilka länder de exporterades samt huru stor del förbrukades inom landet, äfvensom anført ett längre utlåtande af läkaren vid tändsticksfabriken Vulcan, uttalade utskottet den bestämda öfvertygelsen, att något förbud mot tillverkning inom landet af fosfortändstickor ej kunde påkallas eller försvaras med yrkesfaran för arbetarne. Hvad som i afseende på tillverkningen af fosfortändstickor erfordrades vore en tillräcklig kontroll derå, att gällande föreskrifter verkligen blefve iakttagna. Och en sådan fans uti yrkesinspektionen samt uti den för tändsticksfabrikationen utfärdade kongl. förordningen.

I afseende åter på den del af friherre von Schwerins motion, hvilken innehöll yrkande om förbud mot införsel, utbudande till salu och försäljning af fosfortändstickor, hade utskottet funnit sina åsigter mera öfverensstämmande med motionärens; och en närmare granskning af de vådor för allmän ordning och säkerhet, som medföljde användningen af dessa tändstickor, hade visat, att ett dylikt förbud icke saknade skäl för sig.

Hvad då beträffade fosforstickornas eldfarlighet, så berodde denna naturligtvis på fosfors stora lättantändlighet. Som bekant vore, och motionären äfven påpekat, behöfdes för fosforstickornas antändning blott en ringa grad af friktion mot hvilket torrt ämne som helst, under det att de s. k. säkerhetständstickorna för antändning i regeln fordrade strykning mot ett särskildt prepareradt plån. Att till följd deraf fosforstickornas eldfarlighet skulle vara ganska stor, låge i sakens natur; och de eldsvådor, som af denna orsak vållats, hade antagligen varit flera, än man i allmänhet förestälde sig.

I afseende på fosfors missbruk till förgiftningar ådagalade den jemförelsevis fullständiga statistik, som dämera i detta ämne fans, i

huru hög grad den brottsliga användningen af fosforstickor på senare tid tilltagit, och bevisade, enligt utskottets åsigt, mer än något annat behöfligheten af att allmänheten betoges tillfälle att fritt förskaffa sig detta gift.

Såsom mest upplysande i detta ämne åberopade utskottet ett arbete: »Bidrag till kännedom om förgiftningarna i Sverige under åren 1873—1892», intaget i Upsala universitets årsskrift 1893 och författadt af en framstående yngre vetenskapsman inom medicinska fakulteten.

Enligt detta arbete uppgingo samtliga de under åren 1873—1892 till sundhetskollegium och medicinalstyrelsen inrapporterade dödsfall, hvilka på misstanke om förgiftning ledt till medikolegala undersökningar, till ett antal af 1,890. Af dessa hade fosfor åstadkommit 743 fall, hvilken siffra utgjorde 39,31 procent af samtliga under denna tid inrapporterade förgiftningar. Men dessa fall hade ifrån åren 1873 och 1874, då de utgjort respektive 15,19 procent samt 8,86 procent, succesive stigit till år 1892, då de utgjorde 71,31 procent af samtliga inrapporterade förgiftningar inom landet.

Ändamålet med eller orsaken till dessa förgiftningar medelst fosfor under de nämnda 20 åren var:

Fosterfördrifning	i	616	fall	eller	82,91	procent
sjelfmord	i	74	„	„	9,96	„
mord	i	20	„	„	2,69	„
olycksfall	i	2	„	„	0,27	„
qvacksalveri	i	1	„	„	0,13	„
obestämda	i	30	„	„	4,04	„

Summa 743 fall och 100,00 procent.

Till dessa siffror borde också räknas det kanske öfvervägande flertalet af förgiftningsfall, som icke kommit till allmänhetens kännedom.

Detta fosforstickornas missbrukande till förgiftning i förening med deras obestridliga eldfarlighet gjorde, att utskottet för sin del måste gilla motionärens åsigt, att dylika tändstickors utbudande till salu och försäljning inom landet äfvensom deras införande från främmande länder borde förbjudas. På den möjliga invändningen, att genom ett sådant förbud allmänheten skulle nödgas köpa de något dyrare s. k. säkerhetständstickorna, ansåg sig utskottet kunna genmäla, att dylika tändstickor dåmera — på grund af senare tiders konkurrens inom tändsticksfabrikationen — kunde köpas så billigt, att det ökade priset ej torde vara af afsevärd betydelse ens för den mindre bemedlade, och

att det möjliga fördyrandet af varan fullt uppvägdes af de fördelar, som ett dylikt försvinnande ur vårt lands marknad af fosforstickorna skulle medföra. Vårt land var för öfrigt härvidlag i den gynsamma belägenhet, att det större behof af s. k. säkerhetsändstickor, som skulle blifva en följd af det ifrågasatta förbudet, med största lätthet kunde fyllas af inhemsk tillverkning, utan att någon införsel utifrån behöfde förekomma.

Med hänsyn till den åsyftade verkan af ett dylikt förbud hade det erinrats, att, äfven om tillgången på fosfor derigenom skulle minskas, andra gifter det oakadt finnas i tillräcklig mängd qvar till de brottsliges förfogande. Ett godkännande af sådan invändning skulle dock i sjelfva verket, menade utskottet, innebära ett förnekande af de hos oss sedan lång tid tillbaka följda grundsatser, hvilka fått sitt uttryck i gällande giftstadga och åtskilliga andra författningar.

Äfvenså hade framhållits det förment origtiga eller åtminstone för rättskänslan föga tilltalande uti att inom vårt land tillåta förfärdigande och utskeppning af en vara, hvars införsel till och försäljning inom samma land är förbjuden. Men i detta hänseende ansåg utskottet böra bemärkas, att i många stora länder, både europeiska och transatlantiska, vanan eller rent af behofvet fortfarande kräfde tillförsel af just den vara, som vi för vår del och i våra förhållanden visserligen funno både umbärlig och skadlig, men som hos dem då icke veterligen blifvit öfverflödig eller ens gifvit anledning till missnöje, och på hvilken de, lika väl som vi, när som helst kunde skydda sig genom ett införsel förbud.

Så långt utskottet för 1896, till hvilkets utlåtande i öfrigt utskottet tager sig friheten hänvisa.

Af det nu anförda framgår, att i samma mån försigtighetsåtgärder vid tillverkningen af fosfortändstickor noggrannare iakttagas, i samma mån minskas yrkesfaran för arbetarne. Också har frågan om förbud mot tillverkning af fosfortändstickor nu af motionärerna lemnats å sido, en åtgärd, hvars rigtighet utskottet för sin del icke kan annat än gilla.

Ett motsatt förhållande eger deremot rum med afseende på frågan om fosforstickornas användande för brottsliga ändamål. År efter år ökas antalet af brott, särskildt de för abortiva ändamål. Då t. ex., såsom här ofvan visats, under 20-årsperioden 1873—1892 fallen af sjelfmord genom fosfor år 1873 utgjorde 15,19 procent och år 1874 stannade vid blott 8,86 procent af samtliga sjelfmorden inom landet, stego de år 1892 ända till 71,31 procent. Och af de 743 fosforförgiftnings-

fallen under hela denna tid utgjorde fosterfördrifningarnas antal 616 fall eller 82,91 procent.

Icke bättre ställer det sig för åren 1893—1896. Tvärtom ter sig saken under dessa år ännu sorgligare. Sålunda visar oss statistiken för åren 1893 och 1894 följande siffror:

Sjelfmord

	under år 1893: 165,			under år 1894: 204,		
deraf genom skjutning	mån	6,	qvinno	0 = 6	mån 3, qvinno 0 = 3
” ” skärande eller stickande	”	3	”	0 = 3	” — 2 = 2
” ” dränkning	”	5	”	2 = 7	” 7 ” 3 = 10
” ” hängning eller strypning	”	18	”	4 = 22	” 12 ” 4 = 16
” ” förgiftning	”	18	”	14 = 32	” 18 ” 37 = 55
” ” fosterfördrifvande medel	”	—	”	95 = 95	” — ” 118 = 118
	Summa antal män 50, qvinno 115 = 165.			mån 40, qvinno 164 = 204.		

För åren 1895 och 1896 är ännu ingen statistik i detta fall från trycket utkommen, men enligt den uppgift, utskottet erhållit i medicinalstyrelsen, uppgingo fosforförgiftningarna under år 1895 till 94. Af dessa tillhöra 92 fall kvinnor, deraf 86 antagas vara fosterfördrifningsfall; 1 fall kommer under rubriken »män» och 1 fall »barn». Någon uppgift på hela antalet förgiftningsfall har utskottet deremot icke erhållit för år 1895. I motionen framhålla motionärerna, att de medikolegala obduktioner, hvilka påvisat förgiftning såsom orsak till dödsfall under år 1896 och som rapporterats till medicinalstyrelsen, utgjorde tillsammans 173, deraf 138 framkallats af fosfor och 35 af andra gifter, äfvensom att dessa fosforförgiftningar drabbat endast 6 män och barn, deremot 132 kvinnor och af dessa 118 unga, ogifta kvinnor och i sina bästa år. Likaså upplysa motionärerna derom, att syftet med så godt som nästan alla dessa förgiftningar, som drabbat kvinnor, varit fosterfördrifningar.

Af ofvan anförda siffror finner man, för den händelse fosterfördrifningsfallen få anses åstadkomna medelst användande af fosfor, att af samtliga sjelfmordsfallen för år 1893 icke mindre än 83 procent voro förorsakade genom fosfor och under år 1894 omkring 72 procent eller i medeltal för dessa 2 år 77 procent. Sålunda i medeltal en stigning med omkring 5 procent sedan år 1892.

Ser man åter på förhållandet mellan fallen af förgiftning genom fosfor och andra gifter, så finner man under åren 1893, 1894 och 1896 följande siffror: år 1893 voro samtliga förgiftningsfallen 127, deraf 95 eller 75 procent orsakade af fosfor (»fosterfördrifvande medel») och 32 eller 25 procent af andra gifter; år 1894 utgjorde förgiftningsfallen 173,

deraf 118 eller 68 procent genom fosfor (»fosterfördrifvande medel») och 55 fall eller 32 procent orsakade af andra gifter; år 1896 voro också samtliga förgiftningsfallen 173, deraf 138 eller 80 procent orsakade genom fosfor och 35 fall eller 20 procent genom andra gifter. Äfven här utvisar medelsiffran för dessa 3 år 77 procent.

Vid betraktande åter af alla förgiftningsfall, orsakade genom fosfor, finner man, att under 20-års-perioden 1873—1892 nära 83 procent komma under rubriken fosterfördrifning. För åren 1893 och 1894 saknar utskottet bestämda siffror; men för år 1895 visas, att af de 94 fallen, som detta år förekommo, 86 fall eller öfver 91 procent räknats till rubriken fosterfördrifning och endast 8 fall eller icke fullt 9 procent till andra orsaker. Och af motionen vill det framgå, att icke blott siffran på fosterfördrifningsfallen år 1896 är betydligt större än den för 1895 utan äfven att procenten också är större.

Under sådana förhållanden och då utskottet för sin del icke kan annat än gilla de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sin motion, anser sig utskottet böra tillstyrka bifall till det af dem gjorda yrkandet. Visserligen anser utskottet den invändningen, att fosforstickorna skulle i viss mening vara oundärliga uti grufvor och för fiskarebefolkningen m. fl., emedan dessa stickor hafva större motståndskraft emot fuktighet än säkerhetständstickorna, vara beaktansvärd. Men gent emot denna invändning vill utskottet dels hänvisa på förhållandena i Finland och Danmark, der fosforstickorna varit förbjudna i öfver 20 år, utan att klagomål deröfver hörts, dels framhålla att faran af det brottsliga bruket af fosforstickorna i hög grad öfverväger den olägenhet, som deras försvinnande ur marknaden skulle åstadkomma i grufvor och vid fiske-lägen samt på dermed jemförliga ställen, dels ock uttala den förhoppningen, att olägenheterna med säkerhetständstickornas användande i nu berörda fall skola kunna på teknisk väg undanrödjas.

Då Första Kammarens första tillfälliga utskott nu går att yttra sig i frågan, får utskottet först påvisa, att de af medkammarens utskott anförda uppgifterna angående sjelfmorden under åren 1893 och 1894 icke öfverensstämja med de uppgifter som meddelas i Bidrag till Sveriges officiella statistik: A) Befolkningsstatistik för åren

1893 och 1894. Der uppgifvas antalen sjelfmord jemte dödssätten sålunda:

	år 1893			år 1894		
	män	qvinnor	summa	män	qvinnor	summa
Skott.....	79	1	80	88	—	88
Stickande och skärande	28	3	31	28	10	38
Dränkning	56	30	86	71	37	108
Hängning och strypning.....	287	62	349	293	56	349
Gift	28	86	114	25	152	177
Krossning.....	7	4	11	7	1	8
Annorledes eller obestämdt	2	—	2	3	—	3
	487	186	673	515	256	771.

Af de genom gift omkomna kvinnorna voro antecknade såsom sjelfmördare genom fosfor år 1893 — 71 och år 1894 — 126.

De af Andra Kammarens utskott angifna talen torde vara hemtade från medicinalstyrelsens embetsberättelse, der redogörelse lemnas för medikolegala förrättningar. Denna statistik afser således antalet verkställda rättsmedicinska liköppningar och icke antalet i riket förekomna sjelfmord. De i Andra Kammarens utskotts utlåtande anförda talen äro således vilseledande. Men äfven om sjelfmorden genom fosfor icke i förhållande till antalet af andra sjelfmord intager samma förfärande ställning, som det nämnda utlåtandet skulle angifva, medgifver Första Kammarens utskott dock villigt, att antalet af de qvinnor, som afidit, derigenom att de i syfte att fördrifva foster intagit fosfor, är beklagligt stort.

Huruvida detta beklagliga förhållande bör föranleda förbud mot införsel till riket eller till salu hållande derstädes af fosfortändstickor, är dock en annan fråga. Lagstiftningen i afseende å gifter åsyftar — förutom att medgifva den legitima användningen af desamma — att förekomma dels att de användas till giftmord, dels ock att de genom vårdslöst användande förorsaka skada. I intetdera fallen torde dock föreskrifter erfordras angående behandlingen af fosfor, som genom sin lukt nära nog utesluter tanken på, att den skulle af någon person ovetande förtäras; och att genom försigtighetsmått hindra personer från sjelfmord torde näppeligen låta sig göra, då ju många andra sätt därför finnas att välja emellan.

För det påyrkade förbudet anföres emellertid att fosfor användes till fosterfördrifning, dervid densamma medför modrens död på samma

gång som fostrets. Ehuru det är sant att fostret erkännes såsom ett rättssubjekt och att angrepp mot dess lif bestraffas, kan utskottet dock, i betraktande af fostrets förhållande till modren, icke finna att bedömandet af den nu föreliggande frågan deraf förändras. Undanrödjes ett medel för verkställande af den brottsliga afsigten, återstå andra, hvilka antagligen komma att anlitas, så länge anledningen till fosterfördrifningen eller den hafvande ogifta qvinnans förtviflan öfver sin ställning förefinnes. Och det ifrågasatta förbudet varder således i sjelfva verket så godt som ändamålslost, äfven om för fosterfördrifning ej skulle användas fosfor, som dock sannolikt skulle kunna åtkommas, äfven om fosforståndstickorna icke vore tillgängliga.

Lagstiftningen angående giftiga ämnen måste dock medgifva det nödiga bruket af desamma. Det lär icke kunna bestridas att tändstickor äro en nödvändighetsvara. Särskildt lära fosforståndstickorna vara nödvändiga för skogsarbetare, sjömän, fiskare och grufarbetare, hvilka lefva under sådana förhållanden, att säkerhetståndstickorna, som lida skada af fukt eller fuktig värme, icke kunna af dem användas. Priset å fosforståndstickor är äfven billigare än det å säkerhetståndstickorna.

Utan betydelse, om ock ej en afgörande, lär det icke kunna vara, att tillverkningen af fosforståndstickor är en vigtig industri samt att något stötande ligger deruti att en vara, som icke får inom riket användas, likväl må tillverkas för export.

Annan grund för förbudet än fosfors missbrukande till sjelfmord eller fosterfördrifning synes icke nu åberopas.

Med erinran derom, att kammaren sistlidet är icke biföll yrkandet om förbud mot införsel till riket eller tillsaluhållande derstädes af fosforståndstickor, får utskottet alltså hemställa,

att Första Kammarerna icke måtte biträda Andra Kammarerna i ärendets fattade beslut.

Stockholm den 26 april 1897.

På utskottets vägnar:

ROBERT DICKSON.